

કોઈનું ભલું ન થાય તો વાંધો નહીં પરંતુ તેનું બૂરું ન કરો

સં સ્કૃત સાહિત્યમાં પુરાણોનું સર્જન ખૂબ પાછળથી થયું છે પરંતુ પુરાણોએ વેદ-ઉપનિષદોની વિચારધારાને વિવિધ વાર્તાઓ દ્વારા જનતા સમક્ષ મૂકીને ઉપકાર કર્યો છે. વેદ ઉપનિષદોના વિચારોને વિવિધ પ્રકારે પુરાણકારોએ સ્થાન આપ્યું છે. સામાન્ય માણસ પણ સમજી શકે કોઈને દુઃખ થાય તેવું વર્તન કે તેવા વચનોથી દૂર

કોઈનું ભલું ન થાય તો વાંધો નહીં પરંતુ તેનું બૂરું ન થાય તેવી જીવનવ્યવસ્થા અર્ધશિક્ષિત લોકોએ પણ સ્વીકારેલી છે

રહેવું જોઈએ. વેદો કે ઉપનિષદો તેઓએ વાંચ્યા જ નથી તેવા લાખો લોકો પુરાણોમાંથી પ્રેરણા લઈ ઉત્તમ જીવન જીવી રહ્યા છે. કોઈને દુઃખ થાય તેવું બોલવું નહીં અને તેવું વર્તન કરવું પણ નહીં એ સમજ તો લગભગ સૌમાં જોવા મળે છે. સારું બોલો, સારો વર્તવા કરો અને આનંદથી જીવન જીવો એ સમજ માટે વેદો ન વાંચ્યા હોય તેઓ પણ જીવન જીવે છે. સમાજમાં જીવતો જે વર્ગ છે તેમાંથી ઘણા લોકો પાડોશીને પણ દુઃખ ન થાય તેવા જીવનને આદર્શ જીવન ગણે છે. આ વિચારધારાને પુરાણકારોએ વાર્તાઓ દ્વારા જુદા જુદા સ્વરૂપે રજૂ કરી છે. કોઈનું ભલું ન થાય તો વાંધો નહીં પરંતુ તેનું બૂરું ન થાય

તેવી જીવનવ્યવસ્થા અર્ધશિક્ષિત લોકોએ પણ સ્વીકારેલી છે. લોકોને રિચાર્જ કરવા માટે અત્ર તત્ર સર્વત્ર થતી કથાઓ પણ મોટો ભાગ ભજવે છે. આ સમજને વધુ સ્પષ્ટ કરતો એક શ્લોક છે. અષ્ટાદશ પુરાણોષુ વ્યાસસ્ય વચન દ્વયમ, પરોપકારય પુણ્યાય પાપાય પરપીડનમ. 18 પુરાણોમાં વ્યાસજીનાં બે વચનો જોવા મળે છે. પરોપકાર કરશો તો પુણ્ય મળશે અને અન્યને દુઃખ થાય તેવું વર્તન પાપ છે. આમ પાપ અને

ઋષિવાણી
નરેશ ભટ્ટ

પુણ્યની સમજ સ્પષ્ટ કરીએ છીએ. અજાણતા જ કોઈ સાથે દુર્વ્યવહાર થાય તો પણ ઘણાંને દુઃખ થતું હોય છે અને એવા લોકો તેની મનથી માફી માંગે છે. ઉત્તમ સાહિત્ય તો પ્રજાજીવનનું ઘડતર કરશે. આ દેશ પર વિદેશીઓનાં આક્રમણો થયા તે છતાં હજુ આ દેશ તેની ધારાથી વિખૂટો પડ્યો નથી અને જીવે છે. ભારત દેશનું આ સૌભાગ્ય છે. ઘણા લોકોએ શાસ્ત્રો વાંચ્યા જ નથી છતાં શાસ્ત્રોની જીવન જીવવાની શીખામણને તેઓ વળગીને જીવે છે એ જ દેશનું સૌભાગ્ય છે.

પ્રભુ-પ્રાપ્તિ કેમ થતી નથી?

એ ક વાર દેશમાં ભયંકર દુકાળ પડ્યો હતો, ખાવા માટે અન્ન ન હતું. પીવાનું પાણી ન હતું. નદીઓ અને કૂવા સૂકાઈ ગયાં. લોકો ભૂખમરાથી મરી રહ્યા હતા, ત્યારે એક ગામના છ જણાએ ખોરાક-પાણી અને કામની શોધમાં બીજા ગામ જવાનું નક્કી કર્યું અને નીકળી પડ્યા. આગળ જતાં સૂકો વિસ્તાર પૂરો થયો અને ઠેર ઠેર લીલોતરી દેખાઈ એટલે તેમને આશા જાગી.

છએ જણે આગળ જવાનું ચાલુ રાખ્યું. આગળ જતાં રસ્તામાં પડેલાં કેટલાંક ફળ જોયાં, તે ભેગાં કરી આ લોકો ખાવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યાં એક સાધુ પસાર થતા જોયા. એ સાધુએ આ છ જણને કહ્યું, “અરે આ જેરી ફળ છે, ખાશો નહીં, ફેંકી દો, અને રેતીમાં દાટી દો એટલે

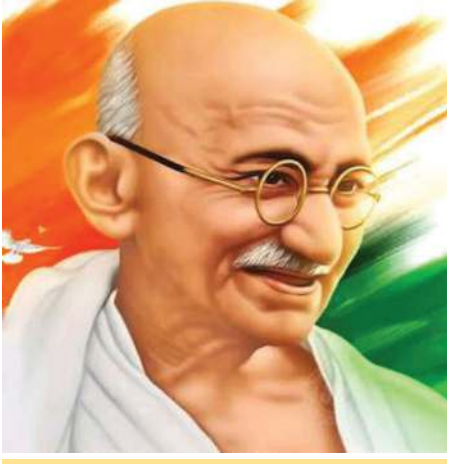
ભાઈ, આ સાધુ ખોટું બોલતો લાગે છે અને આ ફળ પણ મેરી નહીં હોય, આપણે અહીં જ રોકાઈ જઈએ ને આ ફળ ખાઈ લઈએ

બીજું કોઈ પણ ખાય નહીં.” પેલા લોકોએ તેમ કહ્યું. પછી સાધુએ કહ્યું, “આગળ જાઓ ત્યાં એક સુંદર નગર છે અને તેનો નગરપતિ દયાળુ છે. એ ખાવા-રહેવાની વ્યવસ્થા જરૂર કરી આપશે.” આટલું કહી સાધુ ચાલ્યા ગયા. પેલા છએ જણ આગળ સુંદર નગરની આશમાં ચાલવા લાગ્યા પણ એમાંથી એક જણે કહ્યું, “ભાઈ, આ સાધુ ખોટું બોલતો લાગે છે અને આ ફળ પણ જેરી નહીં હોય, આપણે અહીં જ રોકાઈ જઈએ ને આ ફળ ખાઈ લઈએ.” (આ જેરી ફળો લોભ-તૃષ્ણા-માયા છે, એ લોભાવે છે.) બીજાએ કહ્યું, “હા, નગર તો હજુ આગળ છે અને એ

નગરપતિ આપણા જેવા કંગાળને આશરો આપશે તેની શી ખાતરી?” ત્રીજાએ કહ્યું, “અરે, સાધુ ખોટું ન બોલે, આગળ નગર હશે જ અને એ ઉદાર નગરપતિ આપણને રાખશે જ.” આ ચર્ચામાં સાંજ પડવા આવી હતી. પહેલો કહે, “ભાઈ હું, તો થાકી ગયો છું. મારે આગળ નથી આવવું” એમ કહી એ ત્યાં જ બેસી ગયો. બાકીના પાંચ ચાલવા માંડ્યા, થોડું ચાલ્યા પછી બીજો એક જણ કહે, “ભાઈ આગળ કશું નથી, મારાથી ચલાવું નથી, હું નથી આવતો,” તેની સાથે ત્રીજો પણ સામેલ થયો, “મારેય નથી આવવું. ત્રણ ત્યાં રોકાઈ ગયા, હવે બાકી ત્રણ રહ્યા એ ચાલવા માંડ્યા. કલાક ચાલ્યા પછી એમાંથી એક કહે, “ભાઈ, તમારે જવું હોય તો જાવ, આગળ સુંદર નગર હોવાની વાત ખોટી છે, આપણે કેટલું ચાલ્યા? નગર આવી ન જાય? મારાથી હવે નથી ચલાવું, હું અહીં જ રોકાઈ જાઉં છું” એમ કહી એ બેસી પડ્યો. તેની સાથે બીજો એક પણ રોકાઈ ગયો.

છેવટે એક જણ મન મક્કમ કરી આગળ ચાલ્યો, એને થયું, આ બધા મૂર્ખા છે, હિંમત હારી ગયા છે. સાધુ ખોટો ન હોય. એમ વિચારી એ ચાલતો રહે છે. રાત થઈ ચૂકી છે. બે કલાક ચાલ્યા પછી આગળ કોઈ ગામ હોય તેમ જણાયું, થોડા દીવા બળતા જણાયા. એણે આશા ન છોડી, ચાલતો રહ્યો અને પેલા ગામમાં પ્રવેશ્યો. ગામમાં જઈ નગરપતિને મળ્યો તો નગરપતિએ તેને રહેવા-જમવાની વ્યવસ્થા કરી આપી. એ દુઃખાળમાં જીવી ગયો, પેલા એના સાથીઓ રસ્તામાં જ તરફડીને મરી ગયા. છેલ્લો બચેલો એક હિંમત ન હાર્યો, આશા ન છોડી, ચાલવાનું કર્મ, ધ્યેય પ્રાપ્તિ સુધી ચાલુ રાખ્યું ત્યારે એને સુખ મળ્યું. ખાવા-પીવાનું મળ્યું. જીવનદાન મળ્યું. આવું જ કર્મ પ્રભુપ્રાપ્તિ માટેનું છે. સુખ-શાંતિપ્રાપ્તિ માટેનું છે. પ્રભુપ્રાપ્તિનો રસ્તો કઠીન છે પણ જે હિંમત હારી જાય, શ્રદ્ધા કે આશા છોડી દે, નાસીપાસ થઈ જાય તેને ભગવાન ક્યાંથી મળે? સુખ-શાંતિ ક્યાંથી મળે? પ્રયત્ન, આશા, હિંમત અને કર્મ જ જીવનનાં સાચાં રત્નો છે.

અજવાળાં
દુર્ગેશ ઉપાધ્યાય

સપ્તાહના પ્રત-તહેવારો
તા. 30 જાન્યુઆરીથી
તા. 5 ફેબ્રુઆરી-2023
તા. 30 સોમવાર,
મહાસુદ નોમ: શ્રી હરિ જયંતી, ગાંધી નિર્વાણ દિન, મહાનંદા નોમ, દાસ બોધ જયંતી.
તા. 31 મંગળવાર,
મહાસુદ દશમ: ભક્ત પુંડલિક ઉત્સવ (પંટરપુર) અવતાર મહેરબાબા અમરતિથી, શ્રી રાધા-દામોદર દેવ પ્રાકટયોત્સવ (વૃંદાવન)
તા.1 બુધવાર
ફેબ્રુઆરી મહાસુદ અગિયારસ : જયા એકાદશી (શેરડી) ગોસ્વામી સ્થાપના દિન.
તા. 2 ગુરુવાર,
મહાસુદ બારસ: ભીષ્મ દ્વાદશી, પ્રદોષ
તા. 3 શુક્રવાર,
મહાસુદ તેરસ: કલ્યાદિ, સીંગોતર માતાની જયંતી (હજુરા) વિશ્વકર્મા જયંતી, મોદેશ્વરી માતાનો પાટોત્સવ (મોદેરા) સાંઘણી માતા વસરી ઉત્સવ રાંદેર.
તા. 4 શનિવાર,
મહાસુદ ચૌદસ: વિશ્વ કેન્સર દિન, ધર્મ સમ્રાટ કરપાત્રીજી મહારાજ પુણ્યતિથી
તા. 5 રવિવાર
મહાસુદ પૂનમ: ગુરુ રવિદાસ જયંતી, પ્રતની પૂનમ, માઘી પૂનમ, માઘ સ્નાન સમાપ્ત, અન્વાધાન, હજત અલી જન્મદિન મું.લલિતા જયંતી, શ્રી ગોપીનાથ પ્રાકટોત્સવ.
સુવિચાર
હું કોઈ કામ પ્રાર્થના વગર કરતો જ નથી. જેમ શરીરને ભોજન અનિવાર્ય છે તેમ આત્મા ને માટે પ્રાર્થના અનિવાર્ય છે.
- મહાત્મા ગાંધી